

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА

УДК 343.982

DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v6.2024.21>**В. С. Бондар***orcid.org/0000-0003-1552-4555**кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національної академії Служби безпеки України***Р. О. Гузіков***orcid.org/0009-0003-5547-1264**завідувач сектору досліджень зброї відділу криміналістичних видів досліджень
Луганського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру
Міністерства внутрішніх справ України*

ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ЗА ФАКТАМИ ЗАСТОСУВАННЯ НАРІЗНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Постановка проблеми. Потенціал судової експертизи зброї, ситуаційних обставин пострілу, судово-медичної експертизи містить суттєвий обсяг теоретичних знань й практичних напрацювань, які стосуються особливостей пошкоджень, котрі завдаються з різних видів, моделей та систем нарізної вогнепальної зброї. Сторони кримінального провадження та суд цікавлять питання, пов'язані з дослідженням слідів пострілу, які залишаються на самій зброї, компонентах спорядження патронів, на різних перешкодах, об'єктах речової обстановки на місці події, а також на тілі, одязі осіб, які проводили постріл (постріли). Розповсюдженням питанням, що виноситься на експертизу є встановлення можливості проведення пострілу в тих або інших умовах (наприклад, чи міг постраждалий сам провести постріл, тобто мало місце вбивство чи самогубство).

Розв'язання цих питань дозволяє слідству відтворити подію, яка відбулася на місці події та порівняти дані, отримані експертним шляхом.

Результативність вирішення питань, сформульованих у рамках ідентифікаційних, діагностичних та ситуаційних завдань, пов'язаних із дослідженням слідів пострілу на перешкодах в області вогнепальних ушкоджень значною мірою залежить від повноти об'єктів та матеріалів, котрі надають на експертизу (комплексну експертизу). Більшість питань вирішуються при дослідженні першого шару перешкоди, це може бути верхній шар одягу, шкіра, кістки, а також будь-які предмети, скрізь які снаряд пройшов до того, як було завдано пошкодження, наприклад, мембрана глушника зброї (пристрою зниження

рівня звуку пострілу), яка здійснює екранування надходження продуктів пострілу та обтюрацію їх з поверхні снаряду.

В судовій практиці балістичних досліджень вогнепальної зброї, слідів її застосування, котрі проводяться в рамках кримінальних проваджень найбільш розповсюдженими об'єктами досліджень є автомати АК-74 калібром 5,45x39 мм, автомати АКМ калібром 7,62x39 мм та їх модифікації, котрі самостійно обладнані нештатними полум'ягасниками, пристроями безшумної та безполум'яної стрільби комбінованого типу¹ (наприклад, ПБС-1 для автоматів АКМ та АКМС, ПБС-4, ПЗРЗП-132Г-5,45 для 5,45-мм автомата АК-74, АКС-74У (та його модифікації: АКС-74УБ з ПБС-3; АКС-74УН), АК-102, АК-104, АК-105 та ін.), а також окремі зразки іноземної зброї типу М4, М-16 тощо, зразки мисливської нарізної вогнепальної зброї.

Результати аналізу слідчої та експертної практики в контексті частоти зустрічі ознак вогнепальних ушкоджень, які характеризують напрямок та дистанцію пострілу встановлено наступне:

- серед усіх випадків переважають одиничні пошкодження (68,5%);
- переважну більшість загиблих складали чоловіки (93,7%);
- більша частина пострілів була проведена з нарізної зброї (57,9%);
- снарядом у більшості випадків були кулі штатних бойових патронів (57,3%);

¹ У даному випадку визначається як дульний пристрій. Відомо, що для зменшення при пострілі дульного полум'я у склад пороху можуть вводитися полум'ягасники: сульфат калію – K_2SO_4 , карбона калію – K_2CO_3 .

– перевагу мали вхідні (57,3%) та вихідні (60,3%) пошкодження відкритих ділянок тіла постраждалих;

– вхідні рани частіше локалізувалися на голові постраждалих (36,2%);

– питання сторін кримінального провадження/суду (які носили загальний, у тому числі ситуаційний, конкретний або альтернативний характер), які стосувалися встановлення напрямку пострілу, були поставлені в 75,1% судових експертиз, дистанції пострілу – в 25,8% експертиз.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Сьогодні накопичені достатні теоретико-практичні дані, які стосуються загальної методології проведення різних ситуаційних експертиз, встановлення окремих особливостей ситуаційного моделювання та реконструкції можливого механізму утворення вогнепальних ушкоджень за особливостями речової обстановки місця події та характером ушкоджень на тілі та одязі постраждалого. Це, зокрема наукові доробки представників таких галузей науки і техніки, як кримінальний процес, криміналістика, судова експертологія, судова медицина, технічна механіка, зокрема: В.В. Арешонкова [1, с. 30–43], Д.С. Афоніна, В.Є. Бергера, Г.А. Білецької [2, с. 93–96], В.І. Богайчука, М.С. Бокариуса, І.В. Виноградова, Д.Ю. Гамова [5; 6], П.В. Гіверца, В.І. Голоботовського [1, с. 30–43], І.В. Гори, Г.Л. Грановського, А.В. Грищенко, Б.М. Єрмоленка, А.В. Іценка, Н.І. Клименко, О.В. Коломійцева, Б.М. Комаринця, Н.О. Коновалова, А.В. Кофанова, С.Д. Кустановича, В.Н. Крюкова, С.А. Матвієнка, І.Ю. Макарова, В.І. Молчанова, Ю.О. Пілюкова, Г.О. Полякова, В.І. Прозоровського, Г.В. Прохорова-Лукина, В.Л. Попова, О.В. Пчеліної [7, с. 250–254], Е.О. Разумова, Е.Б. Сімакової-Єфремян, О.С. Соколова [9, с. 7–19], Є.І. Сташенка, О.Ф. Суляви, А.Б. Шадимова, В.Ю. Шепітька, О.Ф. Ягодіна [10, с. 320–326], В.О. Яремчук, Ю.Ю. Ярослав та ін. [2; 3, с. 81–91; 4, с. 1–7; 8].

Проведений аналіз літератури свідчить про те, що на сьогодні:

– накопичений достатній теоретико-практичний досвід, який дозволяє діагностувати вогнепальні пошкодження тіла та одягу людини з різних типів, моделей та систем нарізної вогнепальної зброї;

– наявна різнобічність зразків вогнепальної зброї, а також слідів її уражувачої дії, створює великі складнощі під час експертизи вогнепальних ушкоджень тіла та одягу людини, особливо зі зброї, подібної за калібром, потужності, боеприпасам та іншим параметрам;

– криміналістичні та судово-медичні особливості пошкоджень, які завдаються з окремих зразків нарізної вогнепальної зброї, оснащеної чи не оснащеної пристроями зниження рівня

звучу пострілу, дульними гальмами-компенсаторами, насадками, особливо нештатними досліджені недостатньо, а частина з них майже не досліджена.

З нашого погляду, наведене призводить до зниження результативності техніко-криміналістичного та судово-експертного забезпечення кримінальних проваджень окремих категорій, потребує виокремлення особливостей огляду місця події за фактами застосування нарізної вогнепальної зброї.

Метою статті є виокремлення особливостей огляду місця події за фактами застосування нарізної вогнепальної зброї та формулювання відповідних криміналістичних рекомендацій.

Виклад основного матеріалу. Серед завдань, які вирішуються під час проведення огляду місця події за фактами застосування нарізної вогнепальної зброї можна виокремити:

– встановлення характеру події: чи має вона кримінально-протиправний характер (випадкове вбивство) чи має місце самогубство (наприклад, чи міг потерпілий сам провести постріл зі зброї, в результаті якого йому було завдано вогнепального поранення) або вбивство, замасковане під самогубство;

– з'ясування адміністративно-територіальних та географічних координат місця події, встановлення меж ділянки місцевості або приміщення, на якій проведено постріли/відбувся вогневий контакт;

– огляд трупа з фіксуванням вогнепальних поранень та пошкоджень, а також обстановки місця події, що в подальшому дозволяє: а) зафіксувати картину місця події, котра може зазнати змін (наприклад, транспортують труп, ушкоджені предмети, транспортні засоби); б) отримати документ, який точно відтворює обстановку; в) реконструювати обстановку на місці події при проведенні слідчого експерименту, розв'язанні ситуаційних завдань під час проведення судових експертиз; г) учасникам судового провадження скласти об'єктивне уявлення про обстановку на місці події;

– вилучення та фіксування пошкоджень, які нагадують вогнепальні, вилучення предметів-слідодносіїв або їх фрагментів з подібними пошкодженнями;

– встановлення відповідності місця застосування вогнепальної зброї місцю огляду;

– встановлення часу вчинення події та тривалості знаходження правопорушників на місці злочину;

– виявлення, фіксування та вилучення вогнепальної зброї, патронів, елементів їх спорядження або предметів, подібних до них;

– висунення попередніх версій щодо цілей та мотивів даної події;

– встановлення можливих свідків-очевидців події [3].

Для розв'язання позначених завдань слідчий та спеціалісти відповідного профілю та спеціалізації мають проаналізувати зв'язок таких обставин та елементів події як: система та модель зброї, локалізація пошкоджень на тілі та одязі, розташування ран та напрямок ранових каналів, відстань та напрямок пострілу, антропометричні характеристики постраждалого, параметри та особливості місця події (чи міг постраждалий сидіти, стояти, зафіксувати приклад зброї тощо).

В науковій літературі зазначається [1, с. 30–43; 2, с. 93–96; 9; 10, с. 7–19], що джерелами походження слідів пострілу можуть бути:

– згоряння капсульного складу в заключній фазі пострілу (в країні-агресорі широко використовуються капсулі-запалювачі з ржавливим та нержавливим складами ініціюючої вибухової речовини; при цьому вибухове розкладення ржавливого складу відбувається за такою схемою: $3\text{Hg}(\text{OCN})_2 + 5\text{KClO}_3 + \text{Sb}_2\text{S}_3 \rightarrow 3\text{Hg} + 3\text{N}_2 + 5\text{KCl} + 6\text{CO}_2 + \text{Sb}_2\text{O}_3 + 3\text{SO}_3$; нержавливий капсульний складають тринітрорезорцінат свинцю (ТНРС) – $\text{C}_6\text{H}(\text{NO}_2)_3\text{PbO}_2$ (29–35%), тетразен – $\text{C}_2\text{H}_8\text{N}_4$ (2–4%), азотнокислий барій – $\text{Ba}(\text{NO}_3)_2$ (39–45%), двоокис свинцю – PbO_2 (3–7%), шелак – $\text{C}_{16}\text{H}_{24}\text{O}_5$ (0,09–0,11%), а також антимоній і алюмінієва пудра – $\text{Sb}_2\text{S}_3 + \text{Al}$ (6–8%). В продуктах пострілу будуть міститися BaO (на повітрі карбонізується), а також в значно меншій кількості PbO , Al_2O_3 і Sb_2O_3 ;

– згоряння заряду пороху (механічні суміші та пороху колоїдного типу);

– контакт снаряду з каналом стволу (тертя кулі о стінки стволу зброї тощо). При тому використання трасуючих або запалювальних куль призводить до появи у складі продуктів пострілу додаткових елементів. Зокрема, трасуючі склади утворюють: окиснювач-фарбник, металеве пальне (найчастіше Mg) й цементатор (ідітол, шелак, каніфоль або резинат кальцію; склади вогнів трасеру: білий вогонь – $\text{Ba}(\text{NO}_3)_2$ (55%), Mg (35%), смола (10%); червоний вогонь – $\text{Sr}(\text{NO}_3)_2$ (60%), Mg (30%); резинат кальцію (10%); жовтий вогонь – суміш білого вогню та солі натрію. Запальники до цих складів: BaO (80%), Mg (18%), цементатор (2%); $\text{Ba}(\text{NO}_3)_2$ (48%), BaO (30%), Mg (13%), ідітол (9%). Запалювальні склади, котрі застосовуються в кулях до стрілецької зброї виробляються в двох видах: на основі $\text{Ba}(\text{NO}_3)_2$, KClO_3 та металевого пального (Mg , Al , сплав Mg-Al 1:1) або на основі самозапалювальних речовин (наприклад, білий фосфор);

– вплив газопорохового струменю.

Постріл з вогнепальної зброї є складним фізико-хімічним процесом, у результаті якого формуються всі його уражуючі фактори.

Під час пострілу різко зростає температура (до 2000–3500 °C) й тиск порохових газів: до 500–600 атм. (50–60 МПа) – у короткоствольної зброї; до 1000–5000 атм. (100–500 МПа) – у середньоствольної та довгоствольної зброї. Вогнепальний снаряд є основним фактором пострілу, який здійснює механічний вплив. Основними факторами, що впливають на формування вогнепального пошкодження є: власно, властивості снаряду, зумовлені його формою, масою, калібром, характером переміщення в повітряному середовищі, а також властивості частини тіла, котра піддається ураженню, які, своєю чергою залежать від щільності тканин, наявності/відсутності близько розташованої кісткової підкладки, можливого чергування анатомічних структур різної щільності. При взаємодії снаряда з тканими тіла відбувається формування комплексу руйнування, який залежить від розміру енергії, що поглинається, експозиції контакту, траєкторії руху снаряду в тканих людини, розміру та тривалості тимчасової пульсуючої порожнини, наявності та відсутності вторинних снарядів (наприклад уламків кісткової тканини), розміру поперечного навантаження снаряду.

Все інше, що вилітає з каналу стволу, називається додатковими факторами пострілу або його продуктами [2, с. 93–96].

Механічний вплив на об'єкт (тіло) відбувається ще до дії порохових газів. Під час пострілу снаряд, що рухається по каналу ствола, виштовхує перед собою повітря, яке заповнювало ствол, тобто виникає ударна хвиля, яка перша впливає на об'єкт (тіло), відразу за ударною хвилею в контакт з перешкодою вступає снаряд, який і спричиняє найбільші пошкодження. При стрільбі з нарізної зброї в момент вильоту з каналу стволу куля має настільки значну кінетичну енергію, що в поєднанні з її невеликими розмірами при зіткненні з перешкодою вона діє як пробійник. Через це у механічній дії порохових газів виокремлюють: а) пробивну дію, котра має прояв у локальному руйнуванні біологічних та небіологічних тканин потужним струменем газів, які знаходяться під великим тиском та мають у ствола зброї властивості тупого твердого предмета, а також характеризуються формуванням дефекту тканин, котрий за розмірами перевищує калібр зброї; б) розривну дію, яка має вираз в утворенні радіальних розривів та відшаруванні країв вхідного пошкодження тканини; в) контузійну дію газів, яка має прояв в утворенні крововиливів тощо.

Відстань, у межах якої на перешкоду дії не тільки вогнепальний снаряд, але й додаткові фактори пострілу, котрі долітають до неї самостійно, відносять до близької дистанції пострілу. В межах близької дистанції розрізняють три

зони відкладення додаткових факторів пострілу: переважно механічного впливу порохових газів; відкладення кіптяви пострілу; відкладення часток пороху, гомогенного металу тощо. Протяжність вказаних зон відповідає граничним відстаням розповсюдження продуктів пострілу й для різних видів стрілецької вогнепальної зброї є різною.

Термодинамічний вплив порохових газів має прояв при їх змішуванні з киснем повітря – виникає полум'я пострілу. Тобто полум'я при пострілі утворюється головним чином завдяки догорянню в кисні повітря горючих газів CO, H₂ та CH₄, котрі містять в газовій хмарі. Він діє на відстані до 20–30 см, і може викликати опіки, опалення волосся, згоряння, тління одягу, зміну ворсу/волокон тканин одягу, прогоряння матеріалу перешкоди. При термічному впливі на синтетичні тканини відбувається оплавлення нитей, спотворення форми та розмірів вхідного отвору.

Термічний та хімічний вплив виникає у зв'язку з тим, що порохові гази, які виходять з каналу ствола після вильоту снаряда, вдаряються у об'єкт (тіло), частина яких потрапляє усередину каналу пошкодження (отвору). Кіптява відкладається здебільшого тільки на краях вхідної рани у досить невеликому радіусі. Основна маса кіптяви потрапляє у рановий канал. Хімічному впливу порохових газів притаманно: утворення в пошкоджених тканинах по краях вхідної рани та в початковій частині ранового каналу різних з'єднань гемоглобіну та міоглобіну з хімічно активними продуктами згоряння пороху, з утворенням карбоксигемоглобіна, сульфгемоглобіна, знебарвлення поверхні тканин одягу по краях вхідних вогнепальних ушкоджень.

Відсутність додаткових слідів може бути викликана пострілом через перешкоду, що може ввести в оману у разі визначення дистанції пострілу. Наявність перешкоди на шляху вогнепального снаряда зумовлює такі морфологічні ознаки, як: 1) наявність навколо вхідної рани і в її глибині відкладень сторонніх часток (фрагментів перешкоди); 2) наявність ознак деформації і фрагментації вогнепального снаряда; 3) довгаста форма вхідної рани (що нагадує бічний профіль кулі) або множинний (уламково-кульовий) характер поранення з радіальним напрямком ранових каналів; 4) дуже великі ушкодження [2].

Теоретичними передумовами визначення дистанції пострілу є:

- повторюваність умов пострілу (розвиток навколодульних явищ, руху газопорохового струменю тощо) з вогнепальної зброї певної моделі, яка забезпечується уніфікованим виконанням зброї та боеприпасів до неї;

- зміна форми, розмірів, щільності та інших параметрів газових потоків, які переносять про-

дукти пострілу зі зміною відстані від переднього зрізу ствола вогнепальної зброї;

- здатність матеріалу мішені (перешкоди) сприймати вплив основного та додаткових факторів пострілу.

Вплив різних факторів на відображення слідів пострілу.

Оснащення зброї пристроями зниження рівня звуку пострілу, дульними гальмами-компенсаторами, насадками. При встановленні на дульному зрізі вогнепальної зброї пристрою зниження рівня звуку пострілу відбувається так званий феномен першого пострілу. Перший постріл з використанням пристрою може бути до 8 дБ гучніший за подальші постріли. Використання пристроїв зниження рівня звуку пострілу дозволяє знижувати тиск порохових газів до 2–3 кг/м² й температуру до 20–30 °С, що невинно призводить й до зниження гучності звуку, який породжується газами, котрі виходять з каналу ствола. При пострілі зі зброї, оснащеної пристроєм зниження рівня звуку пострілу частина продуктів пострілу відкладається всередині глушника, на перетинках та внутрішніх стінках корпусу, що призводить до зменшення кількості продуктів на перешкоді. В результаті граничні дистанції відображення слідів додаткових факторів пострілу зменшуються (табл. 1).

Таким чином, характер вогнепального пошкодження при пострілі впритул залежить від комплексу факторів, зокрема від тиску порохових газів у переднього зрізу зброї, наявності або відсутності дульного гальма-компенсатора, або дульних насадок (наприклад, АКМ, АК-74, снайперська гвинтівка Драгунова та ін.), щільності контакту переднього зрізу зброї з перешкодою тощо.

Наприклад, оснащення нарізної вогнепальної зброї глушником впливає на механізм слідоутворення, зокрема, на:

- перешкоді (при близькому пострілі):
 - відсутність або зменшення механічної, термічної та хімічної дії порохових газів і полум'я;
 - скорочення відстані пострілу, на якій можливе виявлення продуктів пострілу та зменшення їхньої інтенсивності;
 - зменшення площини розриву тканин при пострілах впритул або їх відсутність;
- гільзах:
 - більший ступінь копчення бічної поверхні гільзи та наявність динамічного сліду від її контакту з вікном кришки ствольної коробки при видаленні;
 - наявність на дні гільзи сліду відбивача та більша вираженість сліду бойку на капсулі гільзи;
 - більша кутова ширина сліди викидача [3; 5, с. 1–7; 9].

Наявність у зброї дульного гальма або компенсатора сприяє розриву хмари кіптяви, змен-

Таблиця 1

Ознака	ПМ		Ручний кулемет Калашникова (РКК)		АКМ		АК-74У	
	Без ПЗРЗП	З ПЗРЗП	Без ПЗРЗП	З ПЗРЗП	Без ПЗРЗП	З ПЗРЗП	Без ПЗРЗП	З ПЗРЗП
Розриви	впритул	ознака не має прояву	10	-				
Опалення	15-20	10	10	Впритул	5	1	10	-
Відкладення кіптяви	30	15	30	5	70	10	80	30
Відкладення зерен пороху	50-60	30-50	80-100	-	600	180	500	240
Основна зона відкладення часток металу	40	10-15	80	15-20				
Точкові вклю- чення часток металу	120	120	120	120				

шує дистанцію її розповсюдження та зумовлює сферичну форму ділянок відкладення кіптяви. Наприклад, при пострілі з АКМ зона копчення зміщена праворуч уверх відносно кульового пошкодження; при пострілі зі снайперської гвинтівки Драгунова зона відкладення кіптяви являє собою п'ятикутну зірку.

Відсутність на зброї штатних дульних пристроїв. З іншого, боку відсутність на стволі нарізної вогнепальної зброї штатних додаткових пристроїв у вигляді дульних гальм-компенсаторів активного типу, полум'ягасників, пристроїв зниження рівня звуку пострілу призводить протилежного вищеописаному ефекту: виходу порохів газів назовні під великим тиском з великою швидкістю, що призводить до виникнення гідродинамічного удару під час зустрічі з головою та утворення притаманного слідового комплексу у вигляді повного або часткового руйнування мозкового черепа, за умов відсутності перед об'єктом (тілом) жодних (міцної або об'ємної тканини), об'єкт щільно та міцно прилягає до дульного зрізу, на стволі відсутні додаткові елементи у вигляді дульного гальма-компенсатора, компенсатора активного типу або інших додаткових приладів які можуть відвести частину порохів газів у сторону або обладнаних пристроєм зниження рівня звуку пострілу, тип боєприпасу який використовуюся під час пострілу (бронебійний, запалювальний, експансивний і т.д.).

Вплив властивостей матеріалу перешкоди. На інтенсивність копчення впливають властивості матеріалу мішені – чим він гладкий та щільний, тим менше кіптяви на ньому осідає. На грубій та ворсистій тканині осідає відносно більше продуктів пострілу.

Метеорологічні умови в момент пострілу. При бічному повітрі зі швидкістю 8–10 м/с на

дистанції пострілу близько 25 см зона копчення зміщується в бік вітру на 5–15 см. Крім цього, може бути відсутнім променевий характер зон та копчення. Зустрічний вітер на коротких дистанціях незначно впливає на характер відкладення продуктів пострілу.

Зі збільшенням вологості повітря в умовах дощу зменшуються розміри відкладення пороху, збільшується площа копчення, а її інтенсивність зменшується. Крім того, рідше має прояв променевий характер зон. Таким чином, значення дистанції пострілу, встановленої за розмірами зон копчення необхідно дещо зменшувати, а за інтенсивності копчення – збільшувати.

При пострілах в умовах низької температури (за $t = 15... - 20$ °C) щільність відкладення напівзгорілих та незгорілих порохів зерен навколо пошкодження збільшується. Відповідно, зменшуються розміри зони відкладення продуктів пострілу, з певної дистанції – інтенсивність копчення, а також гранична дистанція копчення.

Серед інших факторів, так би мовити в одну строчку можна назвати: наявність у каналі ствола зброї кіптяви від попередніх пострілів, коли при другому та подальших пострілах з чищеної зброї гранична межа відкладення кіптяви може збільшуватися до п'яти сантиметрів порівняно з першим пострілом; наявність на частинах зброї змащення; застосування нештатного патрона; «феномен Виноградова» [2, с. 93–96].

Висновки. Виявлені особливості огляду місця події за фактами застосування нарізної вогнепальної зброї можуть бути використані в подальших судово-експертних дослідженнях з визначення вогнепального характеру слідів, моделі зброї та патрона, дистанції пострілу, а також розв'язанню інших завдань кримінального провадження.

Література

1. Арешонков В. В., Пілюков Ю. А., Голоботовський В. І., Богайчук В.І. Значення ситуаційних судово-балістичних досліджень для кваліфікації кримінальних правопорушень. *Криміналістичний вісник*. 2022. № 37(1). С. 30–43.
2. Білецька Г.А. Визначення дистанції та обставин пострілу у сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського університету, серія «Медицина»*. 2022. Вип. 1 (65). С. 93–96.
3. Бондар В. С. Методика досудового розслідування умисних вбивств, вчинених із застосуванням вогнепальної зброї : метод. рек. для практик. працівників. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2014. 176 с.
4. Бондар В. С., Соколов О. С. Судово-балістична реконструкція пострілу в залежності від ситуаційних обставин застосування вогнепальної зброї. *Вісник кримінального судочинства*. 2021. № 3–4. С. 81–91.
5. Бондар В.С. Сліди близького пострілу з деяких зразків вогнепальної стрілецької зброї, оснащеної пристроями зниження рівня звуку пострілу. *Часопис Академії адвокатури України*. 2013. № 4 (21). С. 1–7.
6. Методика встановлення належності об'єкта до бойових припасів вогнепальної стрілецької зброї та його придатності до стрільби. ДНДЕКЦ МВС України; ДЕЗП Мінюсту України [Гамов Д.Ю.]. Київ, 2012. 25 с.
7. Методика встановлення належності об'єкта до вогнепальної зброї та його придатності до стрільби (проведення пострілів). Методика. ДНДЕКЦ МВС України; ДЕЗП Мінюсту України. [Гамов Д. Ю.] Київ, 2012. 34 с.
8. Пчеліна О. В. Перспективи розвитку криміналістичної техніки. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. № 2. С. 250–254.
9. Розслідування злочинів, що вчиняються у сфері обігу вогнепальної зброї та боеприпасів: навч. практик. посіб. / В.С. Бондар, О.В. Бочковий, М.В. Кривонос та ін.; за ред. В.М. Комарницького, М.Г. Вербенського та А.Є. Фоменка. 2-ге вид., перероб. і доп. ТОВ «НОВІК-ПРИНТ». Київ, 2021. 534 с.
10. Соколов О.С., Кравчук О.В., Гордєєв А.І. Особливості використання інноваційного способу та пристрою для балістичної реконструкції пострілу під час установаження обставин застосування вогнепальної зброї. *Криміналістичний вісник*. 2024. № 2 (42). С. 7–19.
11. Ягодин А. Ф. Установление ситуационных обстоятельств выстрела комплексной судебно-баллистической и судебно-медицинской экспертизой. *Криміналістика и судебная экспертиза*. 2013. № 58(1). С. 320–326.

Анотація

Бондар В. С., Гузіков Р. О. Особливості огляду місця події за фактами застосування нарізної вогнепальної зброї. – Стаття.

У статті виокремлено особливості огляду місця події за фактами застосування нарізної вогнепальної зброї та систематизовані відповідні криміналістичні рекомендації.

Обґрунтовано, що для розв'язання завдань огляду місця події за фактами застосування нарізної вогнепальної зброї слідчий та спеціалісти відповідного профілю та спеціалізації мають піддати аналізу такі обставини події як: система та модель зброї, локалізація пошкоджень на тілі та одязі, розташування ран

та напрямок ранових каналів, відстань та напрямок пострілу, антропометричні характеристики постраждалого, параметри та особливості місця події (чи міг постражданий сидіти, стояти, зафіксувати приклад зброї тощо).

Зазначено, що відсутність додаткових слідів може бути викликана пострілом через перешкоду, що може ввести в оману у разі визначення дистанції пострілу. Найявніші перешкоди на шляху вогнепального снаряда зумовлює такі морфологічні ознаки, як: 1) наявність навколо вхідної рани і в її глибині відкладень сторонніх часток (фрагментів перешкоди); 2) наявність ознак деформації і фрагментації вогнепального снаряда; 3) довга форма вхідної рани (що нагадує бічний профіль кулі) або множинний (уламково-кульовий) характер поранення з радіальним напрямком ранових каналів; 4) дуже великі ушкодження.

Продемонстрований вплив різних факторів на відображення слідів пострілу, до яких відносяться: а) оснащення зброї пристроями зниження рівня звуку пострілу, дульними гальмами-компенсаторами, насадками. Доведено, що при пострілі зі зброї, оснащеної пристроєм зниження рівня звуку пострілу частина продуктів пострілу відкладається всередині глушника, на перетинках та внутрішніх стінках корпусу, що призводить до зменшення кількості продуктів на перешкоді. В результаті граничної дистанції відображення слідів додаткових факторів пострілу зменшуються; б) відсутність на зброї штатних дульних пристроїв; в) вплив властивостей матеріалу перешкоди; г) метеорологічні умови в момент пострілу.

Ключові слова: вогнепальна зброя, додаткові фактори пострілу, кримінальне провадження, нарізна вогнепальна зброя, огляд місця події, судова експертиза зброї.

Summary

Bondar V. S., Guzikov R. O. Peculiarities of examining the scene of an incident in the case of the use of a rifled firearm. – Article.

The article highlights the features of examining the scene of an incident in the case of the use of a rifled firearm and systematizes the relevant forensic recommendations.

It is substantiated that in order to solve the tasks of examining the scene of an incident in the case of the use of a rifled firearm, the investigator and specialists of the appropriate profile and specialization should analyze such circumstances of the incident as: the system and model of the weapon, the localization of damage on the body and clothing, the location of the wounds and the direction of the wound channels, the distance and direction of the shot, the anthropometric characteristics of the victim, the parameters and features of the scene of the incident (could the victim sit, stand, fix the butt of the weapon, etc.).

It is noted that the absence of additional traces can be caused by a shot through an obstacle, which can be misleading when determining the distance of the shot. The presence of an obstacle in the path of a firearm projectile causes such morphological features as: 1) the presence of deposits of foreign particles (fragments of the obstacle) around the entrance wound and in its depth; 2) the presence of signs of deformation and fragmentation of the firearm projectile; 3) the oblong shape of the entrance wound (resembling the lateral profile of a bullet) or the multiple (fragment-bullet)

nature of the wound with a radial direction of the wound channels; 4) very large injuries.

The influence of various factors on the reflection of shot traces has been demonstrated, including: a) equipping weapons with devices to reduce the sound level of the shot, muzzle brakes-compensators, and attachments. It has been proven that when firing from a weapon equipped with a device to reduce the sound level of the shot, part of the shot products is deposited inside the silencer, on the membranes and inner walls

of the case, which leads to a decrease in the number of products on the obstacle. As a result, the limiting distances for reflecting traces of additional shot factors are reduced; b) the absence of standard muzzle devices on the weapon; c) the influence of the properties of the obstacle material; d) meteorological conditions at the time of the shot.

Key words: firearms, additional factors of the shot, criminal proceedings, rifled firearms, scene inspection, forensic examination of weapons.